

Geografia íntima de “Cándido”

Avance per la via Xurra. Així li diuen a l'antiga via ferroviària que s'endinsava per l'horta cap a l'interior del país, ara convertida en senda per a caminants i ciclistes. El dia és pur i càlid, un poc ventós, i els llauradors treballen la terra en saó, i passen el rotovator deixant aquella mousse intensa i esponjosa. Alguns ja han plantat sota plàstic melons d'Alger, però, en general, els cultius que hi ha encara són d'hivern: carxofes, faves, un camp espigat de bledes, creïlles, cebes, cols. Aviat canviarà, i aquells bocins d'horta vora les alqueries s'ompliran de barraquetes per a les tomaqueres i les bajoqueres. També encanyaran els pimentons. El llaurador reconstrueix cada any el seu trosset per a la verdura de la casa: cada temporada ha de tornar a començar, plantar, encanyar, escatir, birbar, activitats peremptòries que exigeixen tindre el camp al cap. Com és natural.

Per això, aquest paisatge, malgrat l'angoixant proximitat de la ciutat, encara es conserva si fa no fa en la seua autenticitat. Malgrat tantes coses que l'assetgen, el llaurador encanya com ho han fet els seus avantpassats, i una barraqueta de tomaqueres ben feta es reconeix de seguida. És com una bona ortografia. I mentre avance per la via Xurra gaudesc amb aquesta pulcritud cal·ligràfica: no sols amb la rectitud del cavallons, o amb la netedat del camp, sinó amb els detalls menuts, amb els punts i les comes. Alhora, m'agrada anar posant noms a aquelles alqueries que salpebren el pas: cal Lloquero, cal Secretari, ca l'Escopeter, el palauet Nolla, al fons l'alqueria del Magistre... La toponímia és fidel a l'essèn-

MARTÍ
DOMÍNGUEZ
@MartíDomínguezR

cia de la terra, i és la sal i el pebre del paisatge. Josep Pla escrivia que el paisatge el fan els notaris, però jo diria que

és obra dels homes amb els seus noms. I, en tot cas, alcen acta els filòlegs. Un paisatge sense noms és com una geniva sense dents.

Faig una mirada als camps dels voltants de Meliana i pense en Toni Mollà, nascut a aquesta vila. Vinc de llegir el seu darrer diari, *El tercer toc* (Vincle Editorial), que arranca amb motiu de la seua jubilació. Com altres obres seues, és ple a vessar de lectures interessants i de pensaments encertats. Amb un estil acurat i una prosa robusta. I, tanmateix, quan Mollà abandona l'escriptori i es posa a caminar per aquells camps de Meliana, emergeix una veu encara més pura i genuïna. Un clam amarg cap aquell paisatge ancestral i en perill de mort, acorralat pel baix preu de les collites i per la pressió de la urbanització. I un crit d'alarma per aquella forma de vida que s'acaba, perquè quan aquesta darrera generació de llauradors no puga ocupar-se ja dels camps, no trobarà cap relleu.

En una emotiva entrada del diari, Mollà explica com una veïna de tota la vida ja no el reconeix, el cap perdut per sempre. Aquella amargor de saber que amb ella se'n van per sempre unes vivències, la vida amb minúscula. “Quan ja me n'anava, cavil·lós,

Maria, una altra dona del veïnat de la mateixa edat m'ha cridat des del cantó de ma casa pel meu nom de família: ‘Cándido, sí que eres car de vore, recollons. Que t'has fet ric i no saludes els pobres del veïnat, grandebades?’ He esclafit a riure per amagar el xanglot d'emoció que pujava incontrolat gola amunt. L'he besat amb tanta passió que ella s'ha estranyat: ‘Redéu, quant de temps que no em pegaven un *arrepretó* com este!’”

Toni Mollà, àlies “Cándido”, el malnom de la família, no podia explicar-li a Maria tot el que hi havia rere aquell *arrepretó* tan fort. Un món que s'envola, una llengua que s'evapora, una realitat que voldríem fixar per sempre en els plec més covats de la memòria. Tota aquella impotència de qui veu com s'escapa la vida d'allò que estima amb tota la seua ànima.